

RADI SE O EVROPI
RADI SE O **TEBI**

Pridruži se debati

DRŽAVLJANSTVO
EVROPSKE UNIJE
PRVIH **20** GODINA

Ova publikacija ima samo informativni karakter i ne odražava bezuslovno zvaničan stav Evropske unije niti Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji. Sadržaj ove brošure predstavlja isključivo odgovornost Informativnog centra Evropske unije u Beogradu.

Ova brošura se može naći na internetu na sledećim adresama: www.euinfo.rs i www.europa.rs.

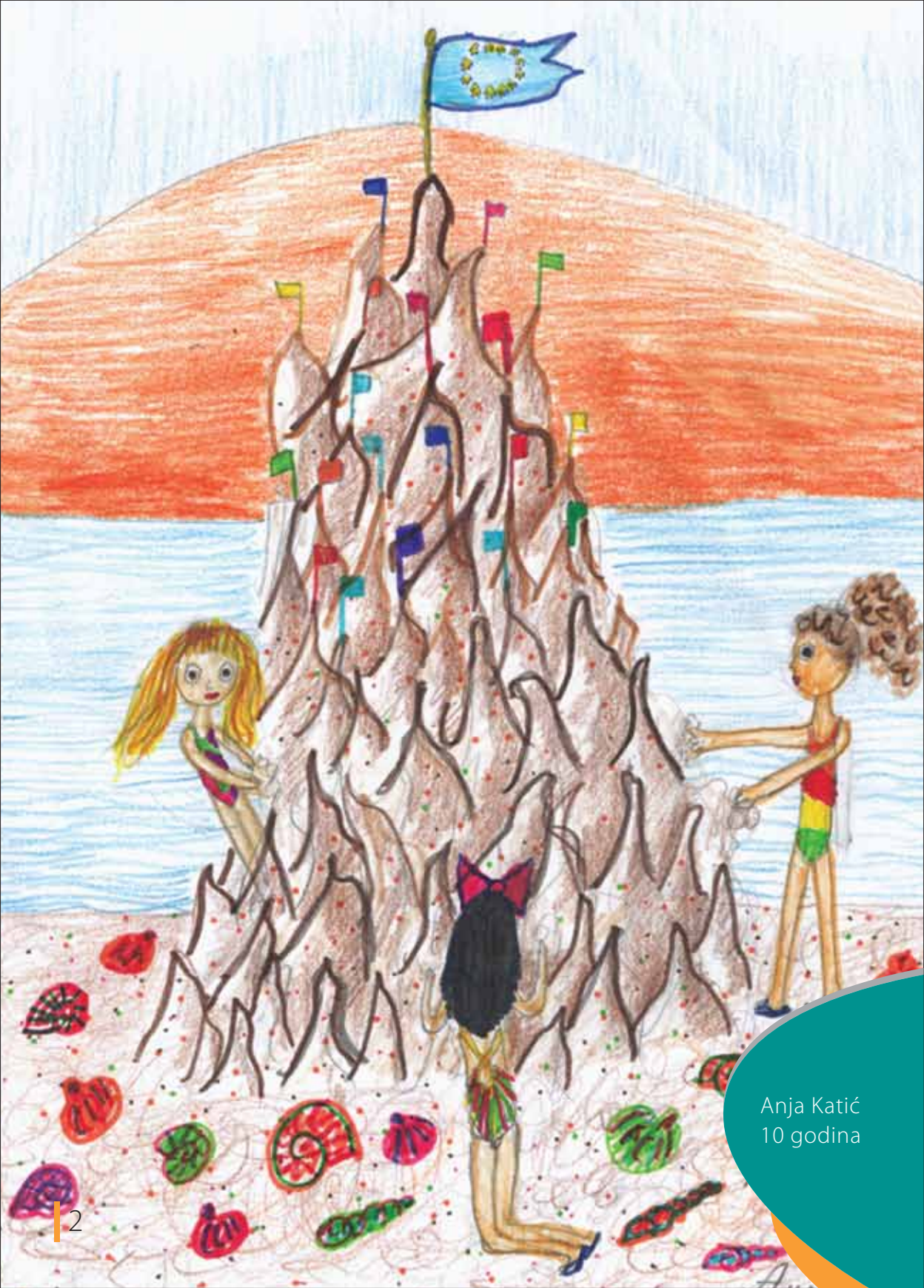
Štampala i objavila Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji, marta 2013. godine

Nobelova nagrada za mir za 2012. godinu dodeljena je Evropskoj uniji za „više od šest decenija doprinosa unapređenju mira i pomirenja, demokratije i ljudskih prava u Evropi“.

Stranice 2, 6, 12, 18, 22, 28, 32 i 38 ilustrovane su crtežima učenika beogradskih osnovnih škola koji su učestvovali u evropskom takmičenju „Šta za tebe znači mir u Evropi“, koje je organizovano povodom dodeljivanja Nobelove nagrade Evropskoj uniji.

SADRŽAJ

2013: Evropska godina građana	3
Abeceda državljanstva Evropske unije	7
Aktivno građanstvo	13
Aktivno građanstvo kroz programe Evropske unije	15
Srbija u programu Evropa za građane i građanke	17
Korak bliže Evropskoj uniji	19
2013 - Približavanje participativnoj demokratiji	21
Aktivno građanstvo kroz institucije Evropske unije	23
Program Evropa za građane i građanke od A do Š	29
Srbija – priče o uspehu	33
Korisni linkovi	39
Informacioni centar EU	40

Anja Katić
10 godina

2013: Evropska godina građana

Evropska godina građana, 2013. godina posvećena je pravima koja ima svaki građanin Evropske unije. Svih 503 miliona Evropljana svakodnevno ostvaruju korist od ovih prava – isto kao i evropska ekonomija. Evropska godina građana će podstaći dijalog na svim nivoima vlade, civilnog društva i preduzetništva da bi se istražio stav građana o tome gde žele da Evropska unija bude do 2020. godine – u pogledu prava, politike i sistema upravljanja.

Zbog čega?

Prava građana Evropske unije sadržana su u Ugovoru o Evropskoj uniji i ona dopunjuju nacionalna prava. Ako su građani upoznati sa ovim pravima i ukoliko ih primenjuju, svaki će pojedinac imati korist od njih. Evropska unija, kao celina, oseća ovu korist kako u ekonomskom smislu tako i u smislu podrške građana projektu Evropske unije. U zaključku Izveštaja o državljanstvu u EU iz 2010. godine navodi se da građani Evropske unije ne ostvaruju u potpunosti korist od svojih prava jer nisu ni svesni svojih prava, naročito kada je reč o pravu slobode kretanja i stanovanja u drugim državama članicama Evropske unije. Iste godine, Evropski parlament je pozvao Evropsku komisiju da proglasi 2013. godinu Evropskom godinom građana. Namera poslanika Evropskog parlamenta bila je da se pokrene rasprava o državljanstvu Evropske unije i da se građani EU obaveste o pravima koja imaju. Pored toga, nova istraživanja javnog mnjenja pokazala su dalje opadanje nivoa znanja građana o sopstvenim pravima koja proističu iz državljanstva Evropske unije: prema

2013: Evropska godina građana
Zvanična veb prezentacija
www.europa.eu/citizens-2013

istraživanju Eurobarometra 77 (2012. godina), čak 54 odsto građana se izjasnilo da nisu upoznati sa svojim pravima, dok je taj procenat 2010. godine iznosio 48 odsto.

Kada?

2013, Evropska godina građana odvija se u veoma važnom trenutku:

Godinu dana pre izbora za Evropski parlament, 2014. godine. Evropska godina građana dopunjuje nastojanja institucija Evropske unije i država članica da istaknu pravo glasa i podstaknu građane da glasaju.

Na 20. godišnjicu koncepta državljanstva Evropske unije. Ideja državljanstva je pokrenuta Ugovorom iz Maastrichta. Evropska godina građana i Izveštaj o državljanstvu u EU iz 2013. godine pokazaće, na konkretnim primerima, koje prednosti taj koncept Evropske unije nudi građanima kao pojedincima, potrošačima, stanovnicima, studentima, radnicima ili aktivnim učesnicima u politici.

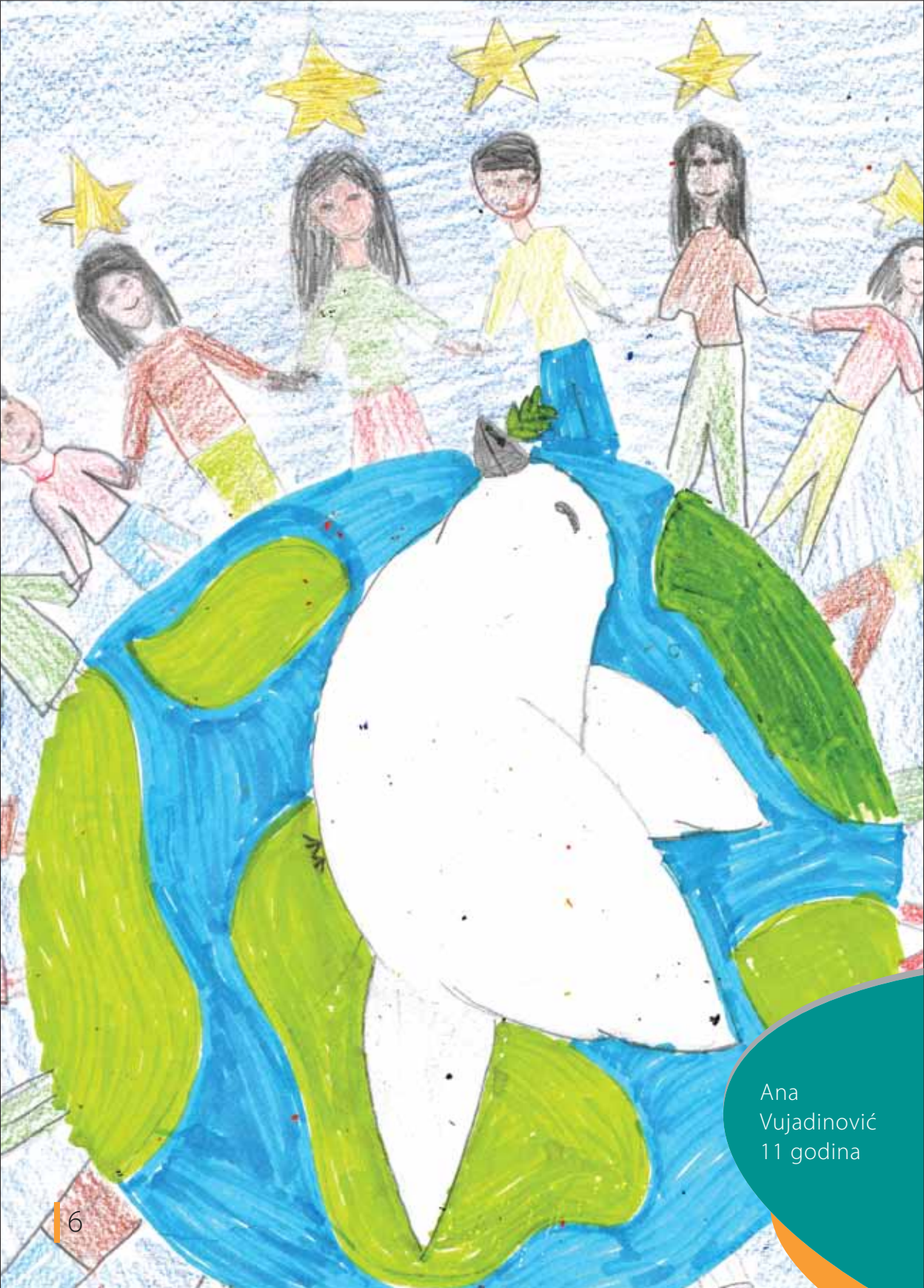
U vreme ekonomske krize. Predsednik Evropske komisije Žoze Manuel Barozo je u svojim Političkim smernicama za 2009. godinu izjavio: „Razlog postojanja Evrope je da osnaži Evropljane“. U vreme krize, potreba da se osnaže građani Evrope i ojača značaj građana je važnija nego ikada.

Od vitalnog značaja je činjenica da građani Evropske unije mogu da, na osnovu opšte informisanosti, donose odluke o svom ličnom životu, zajednicama u kojima žive i demokratskom životu na svim nivoima.

„Potrebna nam je direktna uključenost građana u stvaranju jače i više politički orijentisane Unije. Zbog toga je 2013. Evropska godina građana – godina posvećena vama i vašim pravima kao Evropljanima. Državljanstvo Evropske unije je više od koncepta. To je praktična realnost koja donosi opipljive koristi za građane. Evropska komisija želi da pomogne ljudima da shvate kako oni mogu da imaju direktne koristi od svojih prava i da čuje stavove građana o tome u kom pravcu treba voditi Evropu. Građani Evrope moraju biti u stanju da izraze svoju zabrinutost i pripreme teren za buduće evropske izbore. Vreme je da svi zajedno preuzmemo vlasništvo nad našom zajedničkom budućnošću,“ izjavila je potpredsednica Evropske komisije **Vivijan Reding**, evropska komesarka za pravdu, osnovna prava i državljanstvo.

Potpredsednica Komisije Vivijan Reding, evropska komesarka za pravdu, osnovna prava i državljanstvo

Abeceda državljanstva Evropske unije Od Mاستrihta do Lisabona

Sokrat je davno rekao: „Ja nisam ni Atinjanin ni Grk, već građanin sveta“. Sam koncept državljanstva Evropske unije ne omogućava izraz „ja sam građanin Evropske unije“, jer državljanstvo podrazumeva pravnu povezanost pojedinaca i teritorijalnog političkog entiteta, ali ono građanima Evropske unije danas pruža niz posebnih prava koja zadiru u samu srž njihovog svakodnevnog života. Predviđeno je da državljanstvo Evropske unije predstavlja osnovni status građana država članica: svaki državljanin bilo koje od 27 zemalja članica Evropske unije (28 sa Hrvatskom kao novom članicom od jula 2013. godine) je automatski državljanin Evropske unije. Državljanstvo Evropske unije ne zamenjuje nacionalno državljanstvo, već ga dopunjuje; iako su prava koja su njime zagantovana rezervisana samo za državljane zemalja članica, ono predstavlja primamljivu perspektivu za sve zemlje kandidate za članstvo u EU, uključujući Srbiju i druge zemlje Zapadnog Balkana. Kada Srbija postane članica Evropske unije, njeni državljani će u potpunosti uživati ista ta prava bez odricanja od svog nacionalnog državljanstva.

Status građanina Evropske unije proističe iz Ugovora o Evropskoj uniji, poznatijeg kao Ugovor iz Mاستrihta koji je stupio na snagu 1. novembra 1993. godine. Pre ovog ugovora, slobodno kretanje u okviru Evropske ekonomske zajednice bilo je rezervisano samo za ekonomski aktivna lica. Ugovor iz Amsterdama (1997.) i Ugovor iz Lisabona (2007.) nedvosmisleno navode da državljanstvo Evropske unije „dopunjuje, a ne zamenjuje nacionalno državljanstvo“. Sud pravde je u više navrata predvideo da državljanstvo Evropske unije predstavlja osnovni status građana država članica,

Ana
Vujadinović
11 godina

omogućavajući svima koji se nađu u istoj situaciji jednak zakonski tretman u okviru Ugovora bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost. Pored toga, Sud je odlučio da građani imaju pravo boravka u drugoj državi članici EU zahvaljujući tome što su građani Unije, čime je državljanstvo Evropske unije priznato kao izvor prava na slobodno kretanje. Prava koja pruža državljanstvo Evropske unije jasno su navedena u Povelji o osnovnim pravima EU (na snazi od 2009. godine, http://europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf) i Ugovoru o funkcionisanju Evropske unije (na snazi od 2008. godine, dopuna Rimskog ugovora). Građanska perspektiva je potvrđena u novoj definiciji poslanika Evropskog parlamenta kao „predstavnik građana Unije“ (Član 14(2) UEU), a ne samo kao „predstavnik naroda država ujedinenih u Zajednicu“ (Član 189 Ugovora o osnivanju Evropske zajednice). **Prava koja proizlaze iz državljanstva Evropske unije čvrsto su utemeljena u primarnom zakonodavstvu EU, a zatim značajno proširena u sekundarnom zakonodavstvu.** Građani koji koriste prednosti evropskog projekta proširujući aspekte svog života van nacionalnih granica kroz putovanja, školovanje, rad, sklapanje braka, odlazak u penziju, kupovinu ili nasleđivanje imovine, glasanje ili samo kupovinu preko interneta proizvoda kompanija sa sedištem u drugim državama članicama, treba u potpunosti da ostvaruju svoja prava zagarantovana Ugovorima.

1. Pravo na slobodu kretanja i boravak u okviru Evropske unije bez diskriminacije na nacionalnoj osnovi: građani Evropske unije imaju pravo da putuju širom 27 država EU i da se nastane u bilo kojoj od njih. Međutim, moraju se ispuniti određeni uslovi. Na primer, pri ulasku u drugu zemlju Evropske unije, može im se tražiti neki lični dokument na uvid. Da bi građani EU mogli da borave u nekoj drugoj zemlji EU duže od tri meseca, moraju da ispune određene uslove u zavisnosti od toga da li rade ili se školuju

itd. Građani Evropske unije mogu steći pravo na stalni boravak u drugoj državi članici EU nakon perioda od pet godina legalnog boravka u kontinuitetu u toj zemlji.

2. Pravo da glasaju i da se kandiduju na izborima: svaki građanin Evropske unije ima pravo da glasa i da se kandiduje na izborima za Evropski parlament ili na opštinskim izborima u bilo kojoj zemlji Evropske unije u kojoj živi, **pod istim uslovima kao i državljani te zemlje.** Prema novim propisima EU za koje se očekuje da budu usvojeni tokom 2013. godine, biće pojednostavljena procedura za kandidovanje na izborima građana EU koji žive u drugim državama, a ne u onima iz kojih potiču.

3. Pravo na peticiju: pravo na peticiju dozvoljava građanima Evropske unije da izraze zabrinutost ili ulože žalbu Evropskom parlamentu. Građani Evropske unije mogu da traže od Parlamenta da se bavi njihovim ličnim potrebama ili pritužbama kao i pitanjima od javnog interesa. Predmet rasprave mora da spada u delokrug rada Evropske unije i mora se direktno ticati građanina koji podnosi žalbu (videti stranu 24).

4. Pravo podnošenja žalbe ombudsmanu: za nepravdu nanetu lošim postupanjem neke institucije ili tela Evropske unije može se podneti žalba ombudsmanu. Građani Evropske unije takođe mogu da se direktno obrate institucijama i savetodavnim telima EU i imaju pravo da dobiju odgovor na bilo kom zvaničnom jeziku Evropske unije.

5. Pravo na konzularnu zaštitu: kada se građani Evropske unije nađu u nevolji u zemlji koja nije članica EU, imaju pravo da zatraže konzularnu zaštitu od ambasade ili konzularnog predstavništva bilo koje druge države članice EU. Pomoć se pruža u slučaju smrti, nesreće ili bolesti, hapšenja ili zadržavanja u pritvoru, nasilnog zločina i repatrijacije.

6. Pravo da se od Komisije traži predlaganje novih zakona: od 2011. godine građani Evropske unije imaju još jedno dodatno pravo: Evropska građanska inicijativa im

Recite nam svoje mišljenje!

**VAŠA PRAVA
VAŠA BUDUĆNOST
kao GRAĐANINA EVROPSKE UNIJE**

omogućava da traže od Evropske komisije da priprema predloge zakona. Peticiju mora da potpiše najmanje milion građana iz barem jedne četvrtine zemalja EU.

PRAVA U OBLASTI PREKOGRANIČNE SARADNJE

- Ostvarivanje prava na socijalnu zaštitu

Prilikom promene boravka u okviru Evropske unije, građani EU plaćaju doprinose za socijalno osiguranje samo u jednoj državi u datom trenutku, čak i u slučaju da rade u više zemalja i u osnovi će ostvariti pravo na socijalnu zaštitu isključivo u toj zemlji. Ukoliko građanin prima **naknadu za nezaposlene** u zemlji u kojoj je stekao ovaj status, odlazak u stranu zemlju neće ugroziti njegova lična ili prava njegove porodice na zdravstveno osiguranje, porodični dodatak, penziju itd. **U slučaju da građanin/ka ne prima nikakvu naknadu za nezaposlene** a želi da potraži posao u nekoj drugoj zemlji u okviru Evropske unije, svoje pravo na socijalnu zaštitu (zdravstveno osiguranje, porodični dodatak, itd...) moći će da ostvari u zemlji prebivališta. Čak i ako ovaj građanin nema dovoljna finansijska sredstva da izdržava sebe i članove porodice, on ne može biti prisiljen da napusti svoju novu domovinu sve dok ima dokaz da i dalje traži posao i da postoje dobri izgledi da ga nađe. Kao **radnik migrant** – zaposlen kod poslodavca ili samozaposlen, građanin Evropske unije sa izdržanim članovima porodice ostvaruje svoja prava u okviru sistema socijalne zaštite u zemlji u kojoj boravi. Države članice Evropske unije zadržavaju slobodu odlučivanja o tome koje mu beneficije pripadaju u skladu sa njihovim zakonima, kao i o uslovima koje je potrebno ispuniti za ostvarivanje tih beneficija. Ako je takav radnik radio u više zemalja Evropske unije, on može da stekne **pravo na penziju u svakoj od njih**. Kada dođe vreme za odlazak u penziju, zahtev će morati da **podnese** u zemlji u kojoj ima prebivalište ili u poslednjoj zemlji u kojoj je radio.

- Ostvarivanje zdravstvene zaštite

Po zakonu Evropske unije, državljanin neke od zemalja članica može da zatraži medicinsku pomoć u drugoj zemlji Evropske unije i može da ostvari pravo na nadoknadu troškova lečenja od nacionalnog fonda za zdravstveno osiguranje. Pre odlaska u drugu

zemlju Evropske unije na kraći vremenski period, bilo da je to godišnji odmor, službeni put ili školovanje, građanin EU treba da pribavi Evropsku karticu zdravstvenog osiguranja, koja mu omogućava ostvarivanje **zdravstvene zaštite** za vreme putovanja.

Ova kartica potvrđuje nečije pravo na zdravstvenu zaštitu i služi kao uverljiv dokaz da je taj građanin osiguran u nekoj od zemalja Evropske unije. Veliki broj činilaca utiče na to da politike i sistemi zdravstvene zaštite širom Evropske unije postaju **sve više međusobno povezani**. Novo zakonodavstvo razrešava dugogodišnji problem pravne nepouzdanosti u pogledu politika zdravstvene zaštite u Evropskoj uniji - direktiva iz 2011. godine razjašnjava propise o ostvarivanju zdravstvene zaštite u drugim zemljama EU uključujući i pitanje nadoknade troškova. Ipak, sistemi socijalne zaštite uključujući i zdravstveno osiguranje, razlikuju se od zemlje do zemlje.

- Školovanje

Svaki državljanin zemlje članice Evropske unije ima pravo na školovanje u bilo kojoj drugoj zemlji EU pod istim uslovima kao i njeni državljani: od njega se ne može tražiti plaćanje skuplje školarine i on ostvaruje ista prava na stipendije za školovanje kao i državljani te zemlje. Međutim, ne postoji automatsko priznavanje akademskih diploma na nivou Evropske unije. Pojedinačne vlade zemalja EU su i dalje odgovorne za svoje sisteme obrazovanja i imaju slobodu da primenjuju sopstvene propise uključujući i one koji se odnose na priznavanje akademskih kvalifikacija stečenih u drugim državama. Studentima se pruža prilika odlaska u inostranstvo u okviru Erasmus programa razmene kao sastavni deo studiranja ili obavljanja pripravničkog staža u nekoj kompaniji.

- Prava putnika

U slučaju problema sa međunarodnim železničkim saobraćajem ili avionskim prevozom sa polaskom iz EU ili dolaskom u EU, koristeći usluge nekog od evropskih prevoznika na putu iz zemlje koja nije članica Evropske unije, građanin EU ima pravo na povraćaj novca a eventualno i na obeštećenje. Evropska komisija je pokrenula servis (ec.europa.eu/transport/passenger-rights/en/index.html) koji je takođe dostupan na mobilnim telefonima i pruža odgovore na sva moguća pitanja.

- *Ostala prava građana EU u oblasti prekogranične saradnje tiču se kupovine preko interneta, jeftinijih poziva sa mobilnih telefona i prava potrošača na sigurne, bezbedne i dostupne izvore energije.*

Aktivno građanstvo

„Aktivno građanstvo je lepak koji povezuje društvo. Bez njega demokratija ne funkcionira kako treba, jer efikasna demokratija predstavlja više od prostog zaokruživanja na glasačkom listiću ... Misija Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta je ukorenjena u načelu participativne demokratije, koja se sprovodi uz reprezentativnu demokratiju, na osnovu neprekidnog dijaloga između civilnog društva i donosilaca odluka. Po definiciji, participativna demokratija zahteva uključivanje ljudi, njihovu aktivnu ulogu ... na radnom mestu, možda, ili učestvovanjem u političkoj organizaciji ili podržavanjem pozitivnih namera. Oblast delovanja nije važna. Važna je posvećenost blagostanju društva”, rekao je **predsednik Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta (EESK) Stafan Nilson** 2012. godine. Kao savetodavno telo Evropske unije, EESK definiše sebe kao „most između Evrope i organizovanog civilnog društva” i zalaže se za participativniji model društva.

ZAJEDNO ZA BOLJI ŽIVOT. Udruženi napori sektora nevladinih organizacija i svih nivoa vlasti doneli su plodove uspeha: početkom februara 2013. godine, dva događaja koja su građani osmislili i pokrenuli vrlo jasno su pokazala da se glas građana čuje u institucijama Evropske unije.

- Parnica u korist 80 miliona građana Evropske unije

Od 1996. godine Evropski forum osoba sa invaliditetom, nezavisna „kišobran” nevladina organizacija, zastupa interese 80 miliona osoba sa invaliditetom. Glavni cilj ove velike mreže građanskih organizacija je da osigura da prava osoba sa invaliditetom budu u potpunosti uključena u proces kreiranja evropske politike.

Rad Foruma pokriva **sve oblasti nadležnosti Evropske unije i uključuje praćenje svih**

**RADI SE O EVROPI
RADI SE O TEBI**

Pridruži se debati

Milica
Milosavljević
12 godina

inicijativa Evropske unije i predlaganje novih zakona u cilju unapređenja prava osoba sa invaliditetom. U okviru toga, Forum se zalaže za usvajanje Evropskog akta o dostupnosti i *Evropske karte mobilnosti*, naglašavajući da će ta dva dokumenta omogućiti potpunu dostupnost što predstavlja najvažniji korak za ostvarivanje slobode kretanja. Kao rezultat njihovih neprestanih aktivnosti, **5. februara 2013. godine Apelacioni sud u Parizu je osudio i novčano kaznio diskriminišuće ponašanje prema tri putnika sa invaliditetom na letu britanske niskotarifne kompanije Easy Jet** (tri putnika u invalidskim kolicima nisu dobila dozvolu za ukrcavanje u avione ove kompanije u periodu od novembra 2008. do januara 2009. godine). Ovo je jedan od prvih slučajeva pokretanja parnice koja se tiče propisa Evropske unije (odnosi se na prava osoba sa invaliditetom i osoba sa smanjenom pokretljivošću prilikom putovanja avionom) i pozitivne sudske presude.

-Right2Water (Pravo na vodu)

Samo nedelju dana kasnije, prvi put do tada, sakupljen je dovoljan broj potpisa da bi se okončao postupak **Evropske građanske inicijative**, u skladu sa uredbom Evropske unije (videti stranu 23). Organizatori inicijative „Pravo na vodu“ objavili su da su prikupili više od milion potpisa. To bi mogla da bude prva Evropska građanska inicijativa koja je uspela da sakupi potreban broj izjava podrške. Njeni organizatori smatraju da je „voda javno dobro a ne roba“. Oni pozivaju Evropsku komisiju „da kroz predlaganje zakona obezbedi i sprovede pravo ljudi na vodu, pravo priznato od strane Ujedinjenih nacija. Takođe, inicijatori zahtevaju da se pravo pružanja usluga čiste vode i kontrolisanih otpadnih voda, promovise kao jedna od osnovnih javnih usluga koje moraju biti dostupne svima. „Cilj Evropske građanske inicijative je da podstakne panevropske rasprave i stavi na dnevni red pitanja koja se tiču svih građana Evrope. Inicijativa 'Pravo na vodu' je u tome sigurno uspela“, rekao je potpredsednik Komisije Maroš Šefčovič.

Aktivno građanstvo kroz programe Evropske unije

Evropska unija podstiče sve građane i organizacije da aktivno učestvuju u njenom razvoju. **Projekti koji su vezani za teme Evropske godine mogu da se kvalifikuju za finansijsku podršku iz različitih programa i inicijativa Evropske unije. Većina njih je dostupna Srbiji kao kandidatu za članstvo u Evropskoj uniji.**

- Program **Evropa za građane**, u periodu 2007–2013. godine, sa budžetom od 215 miliona evra, finansira inicijative u oblastima kao što su učešće i demokratija na evropskom nivou, međukulturalni dijalog, zapošljavanje, društvena kohezija i održivi razvoj, i društveni uticaj politika Evropske unije. Projekte koji se finansiraju u okviru ovog programa sprovode lokalne vlasti, nevladine organizacije, trustovi mozgova, sindikati, univerziteti i drugi. Projekti okupljaju ljude da bi razgovarali o evropskim integracijama, politikama i vrednostima, poboljšali međusobno razumevanje, podigli nivo svesti o društvenom uticaju politika Evropske unije i da bi se podstaklo njihovo učešće u oblikovanju budućnosti Evropske unije. (videti strane 29-31).

- Specifični program **Osnovna prava i državljanstvo** u periodu 2007-2013. godine, sa budžetom od 93,8 miliona evra, treba da doprinese **jačanju slobode, bezbednosti i pravde**. Glavni cilj specifičnog programa Osnovna prava i državljanstvo je da osigura da građani Evropske unije uživaju prava koja su im garantovana Poveljom o osnovnim pravima Evropske unije i da omogući vođenje otvorenog dijaloga u vezi sa ovim pravima. **Ovaj program je usmeren na zaštitu prava deteta; borbu protiv rasizma,**

ksenofobije i antisemitizma; borbu protiv homofobije; aktivno učešće u demokratskom životu Unije; zaštitu podataka i prava na privatnost; obuku i umrežavanje stručnjaka u oblasti pravne teorije i prakse. Zemlje Zapadnog Balkana uključujući i Srbiju mogu da učestvuju u aktivnostima ovog programa.

- Program **Mladi u akciji**. Ciljevi ovog programa su u velikoj meri usklađeni sa ciljevima Evropske godine građana: promovisanje aktivnog evropskog građanstva, solidarnosti i tolerancije među mladim Evropljanima i njihovo uključivanje u oblikovanje budućnosti Unije. Kroz čitav niz akcija kao što su Omladinske razmene, Evropski volonterski servis, Mobilnost mladih radnika, umrežavanje aktivnih učesnika u omladinskim organizacijama, program Mladi u akciji značajno doprinosi građanskom aktivizmu. Ovaj program je otvoren za Srbiju, a 2012. godina bila je do sada najuspešnija, sa 60 međunarodnih projekata za mlade, vrednih više od milion evra.

U Srbiji postoje dve zvanično akreditovane kontakt tačke, NVO Grupa „Hajde da ...“ iz Beograda i NVO Edukativni centar Kruševac. Ukoliko imate pitanja u vezi sa aktivnostima u okviru programa Mladi u akciji u Srbiji, možete se obratiti ovim kontakt tačkama putem interneta na: hajdeda@mladiuakciji.rs i edukativnicentar@mladiuakciji.rs.

- Ostali programi u okviru kojih projekti vezani za Evropsku godinu građana mogu da se finansiraju uključuju Program celoživotnog učenja, Erasmus, MEDIA, Nauka u društvu 2013. Svi ovi programi su otvoreni za Srbiju.

U okviru **fondova predpristupne pomoći** za Srbiju (IPA fondova), za period 2011-2013. godine, organizacijama civilnog društva namenjen je budžet od 7,5 miliona evra. Pomoć koju Evropska unija pruža civilnom društvu usmerena je na jačanje kapaciteta i profesionalizma civilnog društva kako bi se pojačao njegov uticaj u otvorenom dijalogu sa vladom. Osim toga, organizacije civilnog društva koriste i fondove predpristupne pomoći namenjene drugim sektorima kao što su pomoć društvenom razvoju kroz veće uključivanje manjinskih grupa, pomoć u oblasti kulture i zaštite životne sredine.

Jana
Vučković
13 godina

Korak bliže Evropskoj uniji

Šest meseci nakon dobijanja statusa zemlje kandidata za članstvo u EU, Srbija se priključila jednom od velikih evropskih programa Evropa za građane i građanke, što omogućava da nevladine organizacije i organizacije civilnog društva u Srbiji postanu korisnici sve četiri komponente ovog programa (videti stranu 30). U okviru ovog programa, građani imaju priliku da se uključe u aktivnosti međunacionalne razmene i saradnje, doprinoseći na taj način razvijanju osećaja pripadnosti zajedničkim evropskim vrednostima i podstičući proces evropskih integracija. U ovom programu mogu da učestvuju udruženja građana, institucije lokalne samouprave i regionalne vlasti kao i obrazovne institucije i sindikati.

9. novembra 2012. godine, direktor Generalnog direktorata za komunikacije Evropske komisije **Gregori Polger** i **Ivana Ćirković**, direktorka Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom Vlade Republike Srbije, potpisali su Memorandum o saglasnosti između Evropske unije i Republike Srbije o učešću naše države u programu Evropa za građane i građanke u periodu 2007- 2013. godine.

Potpisivanje Memoranduma o saglasnosti omogućava potpuno učešće organizacija Republike Srbije u ovom programu. Time se pruža šansa za pokretanje projekata civilnog društva, stvaranje partnerstva među gradovima, razmenu iskustava između

Education and Culture DG

'Europe for Citizens' Programme

Zvanična veb prezentacija programa
eacea.ec.europa.eu/citizenship/index_en.php

institucija koje se bave zaštitom spomenika kulture, muzeja i obrazovnih institucija. Republika Srbija će, sa svojim dinamičnim civilnim društvom, imati značajnu korist od učešća u programu Evropa za građane i građanke. Na sličan način, šanse za stvaranje partnerskih odnosa koje će biti pružene organizacijama Evropske unije, lokalnim i opštinskim vlastima u Srbiji i drugim zemljama Zapadnog Balkana, dovešće do jačanja samog programa. (izvor: Evropska komisija)

Nacionalna kontakt tačka za program Evropa za građane i građanke:

Vlada Republike Srbije

Kancelarija za saradnju sa civilnim društvom

Bulevar Mihajla Pupina 2, 11000 Beograd

Telefon: +381 11 3130968

E-mail: europeforcitizens@civilnodrustvo.gov.rs

Direktor Generalnog direktorata za komunikacije
Evropske komisije **Gregori Polger** i **Ivana Ćirković**,
direktorka Kancelarije za saradnju sa civilnim
društvom Vlade Republike Srbije:
Ceremonija potpisivanja u Briselu

2013: Približavanje participativnoj demokratiji

Evropska komisija u saradnji sa većim brojem strateških **partnera** čini sve da Evropska godina bude uspešna i da pomogne uključivanje građana iz svih sfera života na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. Pored pomoći koja stiže iz različitih službi Evropske komisije i njenih predstavništava u državama Evropske unije, Komisija se oslanja i na snažnu podršku drugih institucija Evropske unije i spoljnih saradnika, među kojima su:

- **Savez Evropske godine građana** (<http://ey2013-alliance.eu/>) je udruženje koje predstavlja oko 50 organizacija civilnog društva iz svih krajeva Evrope, koje se zalažu za veće učešće građana u političkom životu Evropske unije. U manifestu Saveza, povodom Evropske godine građana, kaže se: „*Za nas, aktivno građanstvo znači prvenstveno aktivno uključivanje građana kao što je učestvovanje u životu njihovih zajednica, a time i u demokratiji, u smislu delovanja i odlučivanja. Aktivno građanstvo je više od davanja u humanitarne svrhe, glasanja na izborima i volontiranja. Definicije učestvovanja koje su usmerene na političko učestvovanje ili usko shvatanje volontiranja ne uspevaju da uhvate raznolikost angažovanja ljudi širom Evrope.*“ **Savez ističe da je, da bi se „evropskom građanstvu dao pun smisao i obim kao i da bi se doprinelo smanjenju jaza između građana i institucija Evropske unije, potrebno uzeti u obzir nove perspektive otvorene u smislu člana 11 Ugovora o Evropskoj uniji za učešće građana u demokratskom životu Evropske unije“.** Član 11 UEU navodi da institucije pružaju građanima i predstavničkim udruženjima mogućnost da javno iznose i razmenuju svoje stavove u svim oblastima delovanja Unije, i uvodi građansku inicijativu.

Iako nijedno udruženje građana u Srbiji još pojedinačno nije član Saveza, mnoga od njih su uključena u Savez preko kišobran organizacija koje su zvanično članovi Saveza Evropske godine građana: Evropski pokret u Srbiji, Građanske inicijative, Asocijacija „Sport za sve“ Srbije, Centar za prava deteta, itd.

Aktivno građanstvo kroz institucije Evropske unije

1. Evropska komisija: Pored toga što rukovodi programima koji se tiču građanskog aktivizma i promovisanja evropskog identiteta kroz redovne aktivnosti Generalnih direktorata, Evropska komisija (ec.europa.eu/) je od 2011. godine indirektno odgovorna za ostvarivanje tih istih ciljeva kroz građansku inicijativu. Evropska građanska inicijativa predstavlja **poziv** upućen **Evropskoj komisiji da predloži zakone** po pitanjima koja spadaju u zakonodavnu nadležnost Evropske unije. Građansku inicijativu mora da podrži najmanje milion građana EU koji su državljani **najmanje 7 od ukupno 27 država članica**. Potreban je minimalan broj potpisnika u svakoj od tih 7 država članica. Mogućnost građanske inicijative postoji **u svim oblastima u kojima Komisija ima ovlašćenja da predlaže zakone**, na primer u oblasti zaštite životne sredine, poljoprivrede, saobraćaja ili zdravstva. Da bi se neka građanska inicijativa pokrenula, građani moraju da formiraju „**odbor građana**“ sastavljen od najmanje 7 građana Evropske unije sa stalnim boravkom u najmanje 7 različitih država članica. Članovi ovog odbora moraju biti **građani Evropske unije koji ispunjavaju starosni uslov za glasanje** na izborima za Evropski parlament (18 godina, sa izuzetkom Austrije gde je starosna granica za sticanje glasačkog prava 16 godina). Pre nego što počne da prikuplja izjave podrške od građana, Odbor je u obavezi da prijavi svoju inicijativu na navedenoj internet stranici. Kada se dobije potvrda o prijavi, organizatori imaju **rok od godinu dana za prikupljanje potpisa**.

Marija
Milosavljević
10 godina

2. Evropski parlament. Građani Evropske unije imaju pravo da podnesu peticiju Evropskom parlamentu (europarl.europa.eu/) poštom ili putem interneta. Peticije upućene Evropskom parlamentu mogu podnositi građani Unije kao i fizička ili pravna lica sa prebivalištem ili poslovnim sedištem u nekoj od država članica EU, samostalno ili zajedno sa drugim građanima ili licima i one se moraju odnositi na pitanja koja spadaju u delokrug aktivnosti Evropske unije i koja imaju direktan uticaj na građane. Peticija može biti u obliku žalbe ili zahteva, i može se ticati pitanja od javnog ili ličnog interesa. U Parlamentu, Odbor za građanske slobode, pravosuđe i unutrašnje poslove, zadužen je za većinu zakona i demokratski nadzor nad politikama vezanim za transformaciju Evropske unije u oblasti slobode, bezbednosti i pravde. Ove politike su isprepletane sa primenom Povelje o osnovnim pravima u Evropskoj uniji kao i sa jačanjem evropskog građanstva.

3. Savet. 2009. godine Savet (european-council.europa.eu/) je usvojio Stokholmski

Berlajmont,
zgrada Evropske komisije
Brisel

program čiji je cilj da produbi koncept državljanstva Evropske unije. Stokholmski program pruža smernice koje se fokusiraju na interese i potrebe građana u oblasti pravde, slobode i bezbednosti u periodu 2010-2014. godine. Jedan od prioriteta ovog programa, **Evropa prava**, ima za cilj da stvori uslove da državljanstvo Evropske unije garantuje svim građanima EU osnovna prava i slobode koje su navedene u Povelji o osnovnim pravima u EU i Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima. Glavne tačke ovog programa su:

- **Evropa zasnovana na osnovnim pravima:** Unija će se pridržavati Evropske konvencije o ljudskim pravima. To će ojačati obavezu Unije da u svim oblastima svog delovanja obezbedi aktivno promovisanje osnovnih prava i sloboda.
- **Puno ostvarivanje prava na slobodu kretanja** (proširenje Šengenske zone pod uslovom da zemlja koja podnosi zahtev ispuni sve uslove).
- **Zajednički život u sredini u kojoj se poštuju različitosti i štite najugroženiji** (tj. primenjuju posebne mere za zaštitu dece koja su žrtve seksualnog zlostavljanja i trgovine ljudima kao i za ugrožene grupe i žrtve terorizma).
- **Prava pojedinca u krivičnom postupku** - kao jedna od osnovnih vrednosti Unije, ova proceduralna prava će biti ojačana.
- **Zaštita prava građana u informatičkom društvu.**
- **Učešće u demokratskom životu Unije:** u duhu jačanja građanskog učešća, razmatrana je mogućnost da izbori za Evropski parlament budu organizovani istog dana u svim državama.

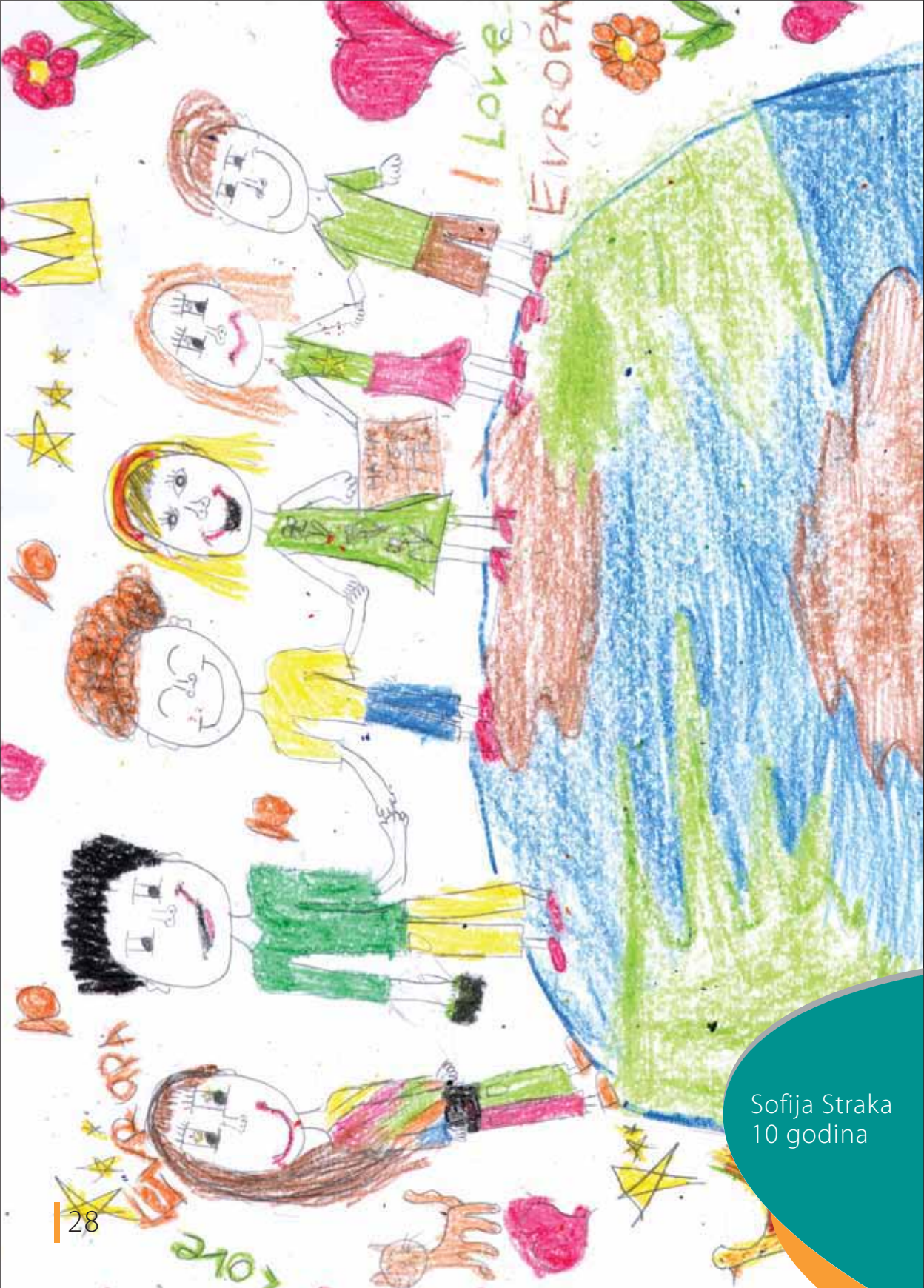
4. Evropski ekonomski i socijalni komitet (EESK) je savetodavno telo koje predstavlja evropske socio-profesionalne i druge interesne grupe, i čini formalnu platformu za iznošenje njihovih stavova o pitanjima koja se tiču Evropske unije. Mišljenja ovog komiteta se prosleđuju višim institucijama kao što su Savet, Komisija i Evropski parlament. Na taj način EESK igra ključnu ulogu u procesu odlučivanja Evropske unije. Na **Dan civilnog društva** koji se obeležava 6. marta, EESK (eesc.europa.eu/) je domaćin aktivnim učesnicima u civilnom društvu iz cele Evrope. Ove godine, glavna tema Dana civilnog društva bilo je pitanje građanstva koje uzima aktivno učešće u svetlu jake finansijske, ekonomske i socijalne krize koja u osnovi podriva sve demokratske procese i ugrožava sam legitimitet institucija i javnih politika, kako na nacionalnom tako i na nivou Evropske unije. Glavnu inicijativu Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta predstavlja udruživanje u evropske i nacionalne organizacije civilnog društva svih ključnih aktera kao što su poslovni lideri i preduzetnici, akademici, kreatori evropske politike i donosioci odluka kao i zainteresovani mediji. Moto Dana civilnog društva 2013. glasi „Evropski onoliko koliko možemo da postignemo! Povezivanje ekonomije, solidarnosti i demokratije.“

5. Komitet regiona. Komisija za građanstvo, upravljanje, institucionalne i spoljne poslove odgovorna je za koordinaciju rada Komiteta regiona (cor.europa.eu/) po pitanjima koja uključuju pravdu i unutrašnje poslove, osnovna prava i slobode, pametnu (smart) uredbu i smanjenje administrativnih opterećenja, građanstvo i šira institucionalna pitanja kao što su upravljanje i devolucija. Pored toga, Komisija se intenzivno bavi spoljnom dimenzijom Unije, usredsređujući se na susedne zemlje i kandidate za proširenje kao i decentralizovanu saradnju za razvoj.

6. Agencija za osnovna prava (FRA) je jedna od specijalizovanih agencija Evropske unije. Ove agencije su ustanovljene radi pružanja stručnih saveta institucijama EU i državama članicama po svim pitanjima. Agencija za osnovna prava (fra.europa.eu/) pomaže da se osigura poštovanje osnovnih prava svih građana Evropske unije. Osnovna prava utvrđuju minimum standarda kako bi se osiguralo dostojanstveno ophođenje prema svakom licu. Bilo da je reč o pravu na slobodu od diskriminacije na osnovu starosti, invalidnosti ili etničke pripadnosti, pravu na zaštitu ličnih podataka ili pravu na dostupnost pravne zaštite, potrebno je promovisati i štititi sva ova prava. Kroz prikupljanje i analizu podataka u Evropskoj uniji, Agencija za osnovna prava pomaže institucijama Evropske unije i državama članicama u razumevanju i prevazilaženju problema u poštovanju osnovnih prava svih građana Evropske unije. Zahvaljujući partnerstvu sa institucijama Evropske unije, državama članicama EU i drugim organizacijama na međunarodnom, evropskom i nacionalnom nivou, Agencija za osnovna prava igra značajnu ulogu u omogućavanju sprovođenja osnovnih prava u praksi za sve građane Evropske unije.

7. Evropski sud pravde (curia.europa.eu/) tumači zakone Evropske unije kako bi osigurao njihovu jedinstvenu primenu u svim državama EU. Osim toga, ovaj sud rešava pravne sporove između vlada država članica i institucija Evropske unije. Fizička lica, preduzeća i organizacije takođe mogu da podnose tužbe Evropskom sudu pravde ukoliko smatraju da je neka institucija Evropske unije ugrozila njihova prava.

Sofija Straka
10 godina

Program Evropa za građane i građanke od A do Š

Evropska unija je stvorena od građana i za građane! Imajući to na umu, program Evropa za građane i građanke u periodu 2007-2013. godine, finansira projekte i aktivnosti koje imaju za cilj veće uključivanje građana Evropske unije u njen razvoj. Kroz planove finansiranja i aktivnosti u kojima učestvuju građani, ovaj program promoviše zajedničku evropsku istoriju i vrednosti kao i negovanje osećaja ličnog doprinosa razvoju Evropske unije. Cilj programa Evropa za građane i građanke je da građani dobiju ključnu ulogu u razvoju Evropske unije.

Budžet predviđen za ukupno vreme trajanja programa iznosi 215 miliona evra; projekte koji se finansiraju u okviru ovog programa sprovode lokalne vlasti, nevladine organizacije, trustovi mozgova, sindikati, univerziteta i drugi. Projekti okupljaju ljude da bi razgovarali o evropskim integracijama, politikama i vrednostima, poboljšali međusobno razumevanje, podigli nivo svesti o društvenom uticaju politika Evropske unije i da bi se podstaklo njihovo učešće u oblikovanju budućnosti Unije.

U sprovođenje ovog programa uključeno je više institucija i tela Evropske unije: Evropska komisija je zadužena za upravljanje programom, Izvršna agencija za obrazovanje, audiovizuelnu delatnost i kulturu je odgovorna za njegovo sprovođenje a države članice i druge zemlje učesnice koje čine Programski odbor imaju konsultativnu ulogu.

Program Evropa za građane i građanke usmeren je na četiri ključne oblasti delovanja:

Aktivnost 1: Aktivno građanstvo za Evropu.

Aktivnosti u okviru ove komponente su usmerene na povezivanje građana iz svih krajeva Evrope u cilju unapređenja međusobnog razumevanja, osećaja pripadnosti Evropskoj uniji i stvaranja evropskog identiteta koji će upotpuniti nacionalni i regionalni identitet. Finansiraju se i podstiču bratimljenje gradova, projekti direktnog uključivanja građana kao i inovativne akcije i mere podrške usmerene na pomoć organizacijama u osmišljavanju kvalitetnih aktivnosti. U svemu tome, bratimljenje gradova već duže vreme predstavlja važan mehanizam u razvoju aktivnog evropskog građanstva i osećaja zajedničkog identiteta.

Aktivnost 2: Aktivno civilno društvo za Evropu.

Civilno društvo je najvažniji element evropskog društva. Nevladine organizacije (NVO), izvorni razvojni pokreti, trustovi mozgova, humanitarne organizacije, udruženja i sindikati igraju ključnu ulogu u javnom životu. Takva uloga treba da se razvija na nivou Evropske unije, i to je upravo ono čemu „Aktivno civilno društvo u Evropi“ teži da pomogne i podrži organizacije civilnog društva da zajednički rade na evropskom nivou i da podstakne akciju, raspravu i reakciju u odnosu evropskog građanstva prema demokratiji, jedinstvenim vrednostima, zajedničkoj istoriji i kulturi.

Aktivnost 3: Zajedno za Evropu.

Iako većina Evropljana smatra da su pitanja koja se tiču Evropske unije veoma složena i nejasna, oni veruju u demokratska uverenja Unije. Oni bi takođe želeli da vide Uniju koja sve više postaje sastavni deo njihovog nacionalnog političkog miljea. Ipak, zbog svog neznanja milioni Evropljana nisu u mogućnosti da igraju aktivniju ulogu na nivou Evropske unije: gotovo četiri petine građana je priznalo da ne razumeju strukturu Evropske unije i da nisu sigurni kome bi mogli da se obrate u vezi nekog pitanja ili problema. Kako bi pomogla u rešavanju ovih i drugih problema građana i kako bi građane približila Uniji, Komisija pokušava da obezbedi bolje i pristupačnije informacije o Evropi tako što organizuje događaje visoke vidljivosti, studije, ankete i ispitivanja javnog mnjenja, i razvija alate informisanja i obaveštavanja.

Aktivnost 4: Aktivno evropsko sećanje

Decenije mira, stabilnosti i prosperiteta dele Evropu od razaranja za vreme Drugog svetskog rata. Ali, da bismo bili sigurni da se greške iz prošlosti neće ponoviti, da bismo cenili sadašnjost i utrli put ka budućnosti, važno je sačuvati od zaborava sećanje na taj period. Prisećajući se zverstava i zločina iz prošlosti, građani se mogu osvrnuti na nastanak Evropske unije i na istoriju evropske integracije, što je i održalo mir među državama članicama i pomoglo im da dostignu današnji prosperitet. Izvlačeći pouke iz prošlosti, građani mogu da zacrtaju put prema onakvoj Evropi u kakvoj bi želeli da žive u budućnosti. To je ideja na kojoj se zasniva aktivnost 4: „Aktivno evropsko sećanje“.

Kako to funkcioniše u praksi

Organizacije zainteresovane za aktivno evropsko građanstvo redovno se sastaju sa Evropskom komisijom radi razmatranja pitanja koja su vezana za sprovođenje programa Evropa za građane i građanke. To se naziva „**strukturalni dijalog**“. Ovakav dijalog podrazumeva redovne sastanke Komisije i pedesetak ključnih evropskih organizacija aktivno uključenih u program Evropa za građane i građanke, koji prerastaju u jedan širi, godišnji događaj pod nazivom **forum Evropa za građane**. Ovaj redovni proces stvara sinergiju koja dovodi do efikasnijih aktivnosti programa Evropa za građane i građanke i pomaže Komisiji da bolje prilagodi program potrebama partnerskih organizacija civilnog društva.

Šta nas očekuje u budućnosti? Do 2020. godine

Evropa ima složen program rada za narednih sedam godina, sa ozbiljnim problemima koja treba rešiti. Ako se uzmu u obzir odluke i politike potrebne za rešavanje širokog spektra problema, od ekonomskog razvoja, bezbednosti i uloge Evrope u svetu, sada je važnije nego ikada da građani uzmu učešće u raspravama i pomognu u kreiranju tih politika. Glavni cilj budućeg programa, za period 2014-2020. godine, biće „učvršćivanje sećanja i jačanje kapaciteta za učešće građana na nivou Unije“. Da bi se ovaj cilj ostvario, program će kroz razvoj kapaciteta organizacija civilnog društva doprineti većem uključivanju građana u demokratski život Unije. **Predlog budžeta programa Evropa za građane za period 2014-2020. godine iznosi 229 miliona evra.**

Mina Pantić
12 godina

Srbija – priče o uspehu

Civilno društvo, koje je nekada predstavljalo glavni oslonac demokratskih promena u Srbiji, danas igra podjednako značajnu ulogu u procesu tranzicije i evropske integracije. Civilno društvo je važan partner kako vlade tako i Evropske unije u ispunjavanju kriterijuma iz Kopenhagena, niza uslova za pridruživanje Evropskoj uniji. Sve veći broj nevladinih organizacija, naročito onih koje se bave mladima, pokazuje da je srpsko društvo prepoznalo važnu ulogu civilnog sektora u određivanju pravca koji vodi ka većem uključivanju građana u donošenje odluka, planiranje njihovog svakodnevnog života i budućnosti zemlje.

Postoje brojne priče o uspehu vezane za aktivizam građana u Srbiji, kako na pojedinačnom tako i na kolektivnom nivou. Veliki je broj primera pojedinačnih aktivnosti na polju građanskog aktivizma koje su dovele do poboljšanja svakodnevnog života građana: najnoviji primer sa početka 2013. godine predstavlja uspešna kampanja udruženja „Roditelj” i internet portala www.bebac.com za povraćaj PDV-a na opremu za bebe. Uz pomoć Evropske unije realizovani su mnogi uspešni projekti kao što su:

- Projekat **Podrška pristupu pravima, zapošljavanju i unapređenju života izbeglica i interno raseljenih lica u Srbiji**, u okviru kojeg je Evropska unija u 2012. godini finansirala ukupno 28 projekata sprovedenih u 25 opština, u cilju ostvarivanja socijalne integracije izbeglica i interno raseljenih lica, kao i ugrožene populacije u njihovim zajednicama.
- Projekat **Jačanje dijaloga između organizacija civilnog društva Srbije i Evropske unije**, koji se odvijao u periodu od septembra 2009. godine do 30. novembra 2011.

godine i koji je pokrenula Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji u cilju pružanja dodatne podrške organizacijama civilnog društva u Srbiji u njihovom aktivnom učešću u procesu pridruživanja Srbije Evropskoj uniji. U središtu pažnje bilo je stvaranje partnerstva i zajedničke inicijative sa organizacijama civilnog društva EU, radi razmene iskustava, prenosa znanja i najboljih praksi iz evropskih zemalja. Ovaj projekat je podržao 32 aktivnosti. Internet stranica Građanskih inicijativa pod nazivom „Građanke i građani odlučuju“ (<https://sites.google.com/a/gradjanske.org/gopa/>), sadrži primere dobre prakse učešća građana u procesu odlučivanja u Evropskoj uniji, zemljama Zapadnog Balkana i Srbiji. U našoj zemlji je predstavljeno oko 40 uspešnih projekata, među kojima su Udruženje građana iz Barajeva „Lokalni nivo“ koje je pokrenulo inicijativu za poboljšanje prevoza osnovaca od kuće do škole; Narodni parlament iz Leskovca koji se zalagao za donošenje novog Zakona o referendumu i narodnoj inicijativi, kao i za učešće građana u usvajanju gradskog budžeta, i mnogi drugi.

- Projekat **Podrška civilnom društvu** (<http://www.civilnodrustvo.rs/>) koji je oktobra 2010. godine pokrenula Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji, sa opštim ciljem da podrži aktivno učešće civilnog društva u procesu integracije Srbije u EU. Ukupno 43 organizacije civilnog društva dobile su finansijsku pomoć. Nekoliko projekata je prepoznato na regionalnom nivou kao što je kratki film pod nazivom „Ovde sam - Pravno nevidljivi“ snimljen u okviru projekta „Evropske dobre prakse – sredstvo javnog zagovaranja u Srbiji“ koji je sprovela organizacija Praxis (ovaj film je osvojio treću nagradu na filmskom festivalu u Supetru, u Hrvatskoj 2012. godine).

- **EXCHANGE 3** (<http://www3.exchange.org.rs/>) je projekat koji finansira Evropska unija i koji sprovodi Stalna konferencija gradova i opština kao direktan korisnik ovog programa i gradovi/opštine i njihovi građani kao njegovi krajnji korisnici. Glavni cilj programa EXCHANGE 3 je da doprinese jačanju kapaciteta lokalnih samouprava za dalje učešće u procesu decentralizacije u skladu sa standardima Evropske unije. Ovaj program čija je ukupna vrednost 13 miliona evra, obuhvata celu teritoriju Srbije i predviđeno je da se

sprovodi u periodu od 2010. do marta 2013. godine. Program se sastoji od pet komponenti: podrška izradi strategija lokalnog razvoja i ocenjivanju infrastrukturnih projekata, unapređenje upravljanja opštinskim finansijskim sredstvima, koordinacija i obuke, plan dodeljivanja novčane pomoći (grant šeme) i podrška procesu programiranja donatorske pomoći. Kroz program EXCHANGE 3 finansirano je ukupno 67 projekata. Partneri u sprovođenju ovog programa su organizacije civilnog društva, javna preduzeća, regionalne agencije i obrazovne institucije. U saradnji sa partnerima iz Evropske unije sprovodi se veći broj opštinskih projekata kao što je projekat E-uprava.Vranje.rs, čiji je partner opština Trikala iz Grčke. Još jedan primer je Integrirani sistem upravljanja komunalnim čvrstim otpadom u Dimitrovgradu, čiji je partner nemačka opština Morbah. Pored toga, primer dobre prakse je i otvaranje Kontakt centra za rad sa građanima u Kruševcu uključujući i kompjutersku opremu, pa čak i Android aplikaciju tako da građani mogu da prikupe željene informacije u roku od 48 sati.

- **Program Evropski instrument za demokratiju i ljudska prava (EIDHR)**

(<http://www.eidhr.eu/>). Glavni cilj ovog programa je jačanje uloge civilnog društva u promovisanju ljudskih prava i demokratske reforme u podržavanju mirnog usklađivanja grupnih interesa i učvršćivanje političkog učešća i predstavljanja. Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji objavljuje poziv za podnošenje predloga na godišnjem nivou, a od ukupnog broja prijavljenih oko 20 organizacija dobija novčanu pomoć (grant). Neki primeri uspešnih projekata uključuju:

→
Kontakt centar za rad sa građanima u Kruševcu

- Dostojanstvo, integritet i sigurnost za žene – zajednička akcija ženskih organizacija, koji vodi Autonomni ženski centar (<http://www.womenngo.org.rs/onama/tekuciprojekti/>),
- Mladi u dijalogu - Za i protiv koji vodi Otvoreni klub - Društvo za razvoj dece i omladine (<https://www.facebook.com/mladiudijalogu?ref=ts&fref=ts>)
- Zaštita podataka o ličnosti kao osnovno ljudsko pravo koji sprovodi organizacija Partneri za demokratske promene (<http://partners-serbia.org/privatnost/about-the-project/>).

- EU Progres (Program evropskog partnerstva sa opštinama - <http://www.euprogres.org>) je zajednički program dva ključna donatora - Evropske unije i Vlade Švajcarske koji pruža neprekidnu podršku stanovnicima 25 opština sa juga i jugozapada Srbije. Prateći ključna strateška dokumenta Vlade Republike Srbije, EU PROGRES sarađuje sa nacionalnim i lokalnim zainteresovanim stranama (stejholderima) u sprovođenju njihovih prioriteta. Njegov holistički pristup znači da se zadovoljavaju trenutne infrastrukturne potrebe (izgradnja škola, zamena vodovodnih cevi, postavljanje grejnih kotlova itd.), ali da se u isto vreme stvaraju i uslovi za veća ulaganja (npr. izrada prostornih planova i tehničke dokumentacije). U svom radu EU PROGRES primenjuje dobre principe

Nova škola u Kumarevu, kod Leskovca.
Ambasador EU u Srbiji Vensan Dežer
na otvaranju škole

upravljanja koji zatim omogućavaju održivo unapređenje opštinskih i međuopštinskih rukovodećih kapaciteta. Ključni partneri u ovom programu su republička ministarstva, lokalne samouprave, agencije za regionalni razvoj, veća nacionalnih manjina i organizacije civilnog društva. Manji projekti koji su do sada sprovedeni u okviru programa EU PROGRES omogućili su 50 stalnih radnih mesta, dok se očekuje da veći infrastrukturni projekti doprinesu zaposlenju još 1.250 novih radnika. Gotovo 2.000 građana je dobilo besplatnu pravnu pomoć, za 800 romskih porodica biće obezbeđena pijaća voda, dok će jedan od najvećih projekata, Zelena zona u Leskovcu, privući ulaganja od približno 7,5 miliona evra.

EU Progres u akciji...

Centar za pružanje pomoći građanima
u Trgovištu

Ambasador Evropske unije u Republici Srbiji
Vensan Dežer za vreme posete
Preševu i Bujanovcu

Dobro upravljanje
Nove popularne reči

Korisni linkovi

U EVROPSKOJ UNIJI

<http://europa.eu/citizens-2013/>
<http://ey2013-alliance.eu/>
<http://www.europarl.europa.eu/portal/en>
<http://www.eesc.europa.eu/>
<http://cor.europa.eu/en/Pages/home.aspx>
<http://ec.europa.eu/>
http://ec.europa.eu/justice/index_en.htm
http://ec.europa.eu/dgs/enlargement/index_en.htm
<http://fra.europa.eu/en>
<http://www.consilium.europa.eu/homepage>
<http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome>
http://eacea.ec.europa.eu/citizenship/index_en.php

U SRBIJI

<http://www.europa.rs/>
<http://civilnodrustvo.gov.rs/>
<http://civilnodrustvo.gov.rs/evropa-za-gradjane-i-gradjanke/>
<http://www.crnps.org.rs/>
<http://www.seio.gov.rs>
<http://www.skgo.org/>
http://www.nadzor.org.rs/o_koaliciji.htm
<http://chris-network.org/>
<http://www.europa.rs/>
http://www.beogradeu.gov.rs/sr_cir/

U REGIONU ZAPADNOG BALKANA

<http://www.rcc.int/>
<http://www.balkancsd.net/>
<http://www.zarekom.org/>
<http://www.igman-initiative.org/>

Miljana
Kurćubić
12 godina

Informacioni centar EU

Od maja meseca 2011. godine, Informacioni centar EU koji se nalazi u Domu omladine Beograda je mesto gde se građani mogu informisati o Evropskoj uniji i gde mogu učestvovati u različitim kulturnim događajima. Misija EU info centra je da ponudi odgovore na licu mesta, putem telefona ili elektronske pošte na pitanja u vezi sa Evropskom unijom i pruži pomoć u pronalaženju informacija i uputstava za pristupanje projektima, programima i fondovima Evropske unije. EU info centar ima za cilj da podigne nivo opšte svesti o procesu pristupanja Evropskoj uniji i da Evropsku uniju približi građanima Srbije, kao i da odgovori na sva njihova pitanja koja se tiču Evropske unije, njene istorije i funkcionisanja.

EU Info Centar
Dečanska 1, hol
Tel. +38111 322 9922
www.euinfo.rs
www.facebook.com/euinfo.rs
<https://twitter.com/EUICBG>

Radno vreme

Ponedeljak – petak: 10:00–19:00
Subota: 10:00–15:00

★ PITAJTE NAS

U EU info centru možete pronaći odgovore na sva vaša pitanja koja se odnose na Evropsku uniju: od istorije Unije do najnovijih izmena zakona EU. Tu smo i da vam ponudimo pomoć u potrazi za informacijama o projektima i programima koje finansira Evropska unija. Pitajte nas u Centru ili putem elektronske pošte: info@euinfo.rs. Informacije koje dobijate su prilagođene perspektivi Srbije i potrebama njenih građana, imajući u vidu da EU info centar teži da se približi građanima i onome što oni zaista žele da znaju.

★ POSETITE NAS

EU info centar je otvoren za grupne posete; organizuje seminare, radionice, rasprave i druge događaje na temu evropskih integracija, kao i kulturne događaje i umetničke izložbe. Centar je dostupan svim građanima Srbije: sve što treba jeste da unapred najavite grupnu posetu putem elektronske pošte ili telefona.

★ BAZA PODATAKA BIBLIOTEKE

Na raspolaganju vam stoji gotovo 2.000 publikacija i knjiga (na srpskom i engleskom jeziku): informativnih letaka, knjižica, brošura o Evropskoj uniji, njenim politikama, proširenju, odnosima između Srbije i EU, itd. Sve vrste publikacija su dostupne kako u štampanom izdanju ako posetite Centar, tako i u elektronskom formatu preuzimanjem sa sledećih internet stranica: www.euinfo.rs, www.europa.rs i www.eubookshop.eu.

© Evropska unija 2013.

JN-31-13-810-SR-N

ISBN 978-92-9238-109-7

DOI: 10.2871/5207

